

Monikulttuurinen työ Helsingin itäisen alueen leikkipuistoissa

Sosiaalialan koulutusohjelma,
sosionomi
Opinnäytetyö
29.10.2010

Kaisa Toikkanen

Koulutusohjelma	Suuntautumisvaihtoehto	
Sosiaalialan koulutusohjelma	Sosionomi (AMK)	
Tekijä/Tekijät		
Kaisa Toikkanen		
Työn nimi		
Monikulttuurinen työ Helsingin itäisen alueen leikkipuistoissa		
Työn laji	Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö	Syky 2010	31+1 liite
TIIVISTELMÄ		
<p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa Helsingin itäisen alueen leikkipuistojen monikulttuurisen työn suunnitelmia ja niistä esiin nousevia kehittämisideoita. Hain vastauksia kysymyksiin, miten monikulttuurisuus määritellään leikkipuistojen suunnitelmassa, mitä monikulttuurisuus tarkoittaa toiminnassa ja kuinka työtä tulisi kehittää työntekijöiden näkökulmasta. Lähtökohtana työlle oli Leikkipuistojen kehittämishanke 2006-2008. Opinnäytetyö oli osa Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Helsingin kaupungin itäisen perhekeskuksen monikulttuurisen sosiaaliohjauksen Osmos-hanketta.</p> <p>Opinnäytetyö on laadullinen. Aineistona opinnäytetyössä on Helsingin itäisen alueen leikkipuistojen monikulttuurisen työn suunnitelmat. Analyysimenetelmänä olen käyttänyt sisällönanalyysia. Teoreettisena viitekehystenä on sosiaalipedagoginen teoria ja Madsenin sosiaalipedagogisen toimintapätevyyden malli.</p> <p>Tuloksista kävi ilmi, että monikulttuurisuuteen ja sen kehittämiseen liittyvät asiakkaiden tasa-arvoisuus, erilaisten kulttuurien ymmärtäminen, kieliongelmat ja vuorovaikutuksen merkitys. Leikkipuistojen monikulttuurinen työ sisälsi dialogisuutta, osallisuuteen kannustamista sekä tarpeen ammatilliseen kehittämiseen. Ammatillisuuden kehittämisessä korostui tarve kehittää yhteistyötä kehittävää eli kommunikatiivista pätevyyttä sekä analyttistä eli tieteellistä pätevyyttä.</p> <p>Toimenpide-ehdotuksina ovat sekä kulttuurien tuntemusta edistävien että vuorovaikutusta lisäävien menetelmien koulutus sekä Madsenin ammatillisen pätevyyden mallin käyttäminen monikulttuurisen työn kehittämisessä. Jatkotutkimuksen aiheeksi ehdotan leikkipuistojen monikulttuuristen asiakkaiden osallisuuden ja osallistumisen tutkimista.</p>		
Avainsanat		
maahanmuuttaja, monikulttuurisuus, sosiaalipedagoginen toimintapätevyys		

Degree Programme in		Degree	
Social Services		Bachelor of Social Services	
Author/Authors			
Kaisa Toikkanen			
Title			
Multicultural Work in the Playparks of the Eastern Helsinki District			
Type of Work	Date	Pages	
Final Project	Autumn 2010	31+ 1 appendix	
<p>ABSTRACT</p> <p>The purpose of this study was to investigate the multicultural plans of the playparks in the Eastern Helsinki District and developing ideas based on the plans. The main questions were how multiculturalism was defined in the plans of the playparks, what multiculturalism meant in practice and how multicultural work should be developed from the staff's point of view. This study was based on the Playpark Development Project 2006–2008 and it was a part of the Participatory Multicultural Social Counselling Project (OSMOS) which is conducted by Metropolia University of Applied Sciences and Helsinki City Eastern Family Centre.</p> <p>This study was qualitative and the data for this study were the multicultural plans of the Eastern Helsinki playparks. The method of analysis used in this study was content analysis. The theoretical framework was based on social pedagogy and Madsen's model of social pedagogical competence.</p> <p>From the results it appeared that multiculturalism and its development were related to equality of clients, understanding of cultural differences, language problems and significance of interaction. Multicultural work in playparks involved dialogue, encouragement to participation and need for professional developing. In the development of professionalism communicative and scientific competence were emphasized.</p> <p>My proposal of action is to organize training in different cultures and methods involving the increase of interaction. I also suggest that Madsen's model of social pedagogical competence is used to develop professional competence in multicultural work. As a further study I propose a study related to multicultural playpark clients' participation in playpark activity.</p>			
Keywords			
immigrant, multiculturalism, social pedagogical competence			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MONIKULTTUURISUUS, MAAHANMUUTTAJAT JA KOTOUTUMINEN.....	3
3	LEIKKIPUISTOTOIMINTA HELSINGISSÄ	4
3.1	Leikkipuistotoiminnan tavoitteet	4
3.2	Leikkipuisto-ohjaajan ammatillisuus.....	5
3.3	Monikulttuuriset asiakkaat leikkipuistossa	6
3.4	Leikkipuistotoiminnan kehittäminen.....	7
4	SOSIAALIPEDAGOGINEN TEORIA	10
4.1	Sosiaalipedagoginen ajattelu.....	10
4.2	Sosiaalipedagoginen työ	12
4.3	Sosiaalipedagoginen ammatillisuus.....	13
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	16
5.1	Prosessin kuvaus ja aineistonhankinta	16
5.2	Tutkimuskysymykset.....	16
5.3	Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.....	17
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	18
6.1	Monikulttuurisen toiminnan esittelyä.....	19
6.2	Tasa-arvo ja erilaiset kulttuurit	19
6.3	Kielitaito ja ymmärretyksi tuleminen.....	21
6.4	Vuorovaikutus ja yhteistyö	22
6.5	Muita kehittämiskohteita	22
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	23
7.1	Monikulttuurisuus tasa-arvoon ja erilaisiin kulttuureihin liittyvänä asiana..	23
7.2	Monikulttuurisuus kielitaitoon ja ymmärretyksi tulemiseen liittyvänä asiana.....	24
7.3	Monikulttuurisuus vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön liittyvänä asiana.....	25
8	OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	26
9	POHDINTA.....	27
	LÄHTEET	30
	LIITE 1	

1 JOHDANTO

Monikulttuurisuus on ajankohtainen aihe ja tarve monikulttuurisen työn tekemiseen sosiaalialalla on lisääntynyt viime vuosina. Suomalainen yhteiskunta on muuttunut, maahanmuuttajia on lisääntyvä määrä ja erilaisia alakulttuureita syntyy koko ajan. Työssäni ja opinnoissani sosiaalialalla kohtaan haasteita ja saan tietoa moniarvoistuvasta asiakaskunnastamme. Ammatillinen kehittyminen on tärkeää nykyajan yhteiskunnassamme.

Opinnäytetyöni käsittelee Helsingin kaupungin itäisen alueen leikkipuistojen monikulttuurista työtä ja sen kehittämistä. Opinnäytetyöni tavoitteena on kartoittaa Helsingin itäisen alueen leikkipuistojen monikulttuurisen työn suunnitelmia ja niistä esiin nousevia kehittämisideoita. Työssäni haen vastauksia kysymyksiin, miten monikulttuurisuus määritellään Helsingin itäisen alueen puistojen suunnitelmissa, mitä monikulttuurisuus tarkoittaa toiminnassa ja kuinka työtä tulisi kehittää työntekijöiden näkökulmasta. Työni lähtökohdانا ovat Leikkipuistojen kehittämishanke 2006—2008 sekä sen monikulttuurisuustyöryhmän raportti Monikulttuurinen leikkipuisto 2010. Työn kehittämisen tarkastelussa käytän sosiaalipedagogista teoriaa ja sosiaalipedagogisen ammatillisen pätevyyden tarkastelua.

Aineistona opinnäytetyössäni on Monikulttuurinen leikkipuisto-oppaan pohjalta laaditut monikulttuurisen työn suunnitelmat, jotka johtavat ohjaajat ovat teettäneet leikkipuistojen työtiimeillä. Käytän valmista aineistoa, koska uskon sen tuovan kattavasti leikkipuistoissa tehtävän monikulttuurisen työn ominaisuudet esille. Monikulttuurisen työn suunnitelmat on tehty leikkipuistojen tiimeissä eli niitä on ollut tekemässä kaikki puistojen työntekijät.

Opinnäytetyöni on osa Osmos - hanketta, joka on osallistavan monikulttuurisen sosiaaliohjauksen hanke. Osmos - hanke on Metropolia ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman ja Helsingin kaupungin Itäisen perhekeskuksen EU:n sosiaalirahaston alainen ja Etelä-Suomen lääninhallituksen rahoittama yhteistyöprojekti vuosille 2009—2011. Hankkeen taustalla on Helsingin sosiaaliviraston toive monikulttuurisen työn kehittamisestä Helsingin itäisellä alueella, jossa on paljon monikulttuurisia lapsiperheitä. Osmos - projekti toteuttaa Itäisen perhekeskuksen monikulttuuristen perheiden palvelutarvekartoituksen. Kartoituksella tunnistetaan maahanmuuttajien kotoutumisen ja arjen

ongelmia ja jäsenetään nykyisen sosiaaliohjauksen kykyä tavoittaa ja vastata maahanmuuttajien palvelutarpeisiin. Tavoitteena on uusien sosiaaliohjauksen työmuotojen ja menetelmien kehittäminen vastaamaan entistä paremmin maahanmuuttajataustaisten perheiden tuen tarpeeseen. Tavoitteena on perheiden kuulluksi tuleminen ja osallisuuden kokemus. (Osmos-hanke.)

Monikulttuurinen leikkipuisto-oppaassa esitellään työryhmän rakentama pyramidimalli, joka auttaa arvioimaan puistojen monikulttuurista osaamista. Pyramidimalli koostuu neljästä tasosta, joiden avulla puistojen henkilöstö voi peilata osaamistaan. Työryhmän ehdotuksen mukaisesti alueelliset kaksiosaiset monikulttuurisuusprosessit aloitettiin perhekeskusalueittain loppuvuodesta 2009. Puistojen työskentely jatkuu vuoden 2010 aikana, jolloin jokainen puisto arvioi, mihin pyramidin kohtaan sen osaaminen asettuu ja millä perusteluilla. Puistot luovat myös oman visionsa monikulttuurisuudesta ja tuottavat yhdestä kolmeen kehittämiskohdetta. Näiden toteutumisen ja prosessin arvioinnin äärelle on tarkoitus palata syksyllä 2010. (Svensk 2010: 17, 21.) Opinnäytetyöni on osa leikkipuistoissa aloitettua monikulttuurisen työn kehittämistä.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisen tutkimuksen lähtökohta on todellisen, moninaisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadulliseen lähestymistapaan liittyy olennaisesti ajallisuus ja paikallisuus. Ilmiötä tutkitaan enemmänkin paljastamalla tosiasioita, kuin todentamalla väittämiä. (Hirsjärvi - Remes 2007: 157.) Laadullisella tutkimuksella pyritään vastaamaan kysymyksiin mitä ja miten. Kiinnostukseni kohteena on mitä leikkipuistoissa tehtävä monikulttuurinen työ on ja miten sitä voidaan kehittää. Tutkimusote on kuvaileva, tavoitteena on löytää ymmärrystä monikulttuurisuuden käsitteestä ja työn kehittämisen tarpeista. Opinnäytetyöni on aineisto ja teoria käyvät vuoropuhelua. Sosiaalipedagogisella teorialla ja aiempien kehittämishankkeiden tuloksilla pyrin jäsentämään leikkipuistojen suunnitelmia ja niistä nousevia kehittämisen tarpeita. Laadullinen tutkimus sopii työhöni, koska laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma elää tutkimushankkeen mukana ja kvalitatiivisilla menetelmillä saavutetaan ilmiöiden prosessiluonne. (Eskola - Suoranta 1998: 15-16.)

2 MONIKULTTUURISUUS, MAAHANMUUTTAJAT JA KOTOUTUMINEN

Monikulttuurisuus voi yksinkertaisimmillaan tarkoittaa, että yhteiskunnassa elää rinnakkain monia, kulttuuriltaan toisistaan poikkeavia ryhmiä. Suomalainen monikulttuurisuus ja keskustelu ovat saaneet vaikutteita muualta maailmasta. Monikulttuurisuus kehittyy paikallisesti omaleimaiseksi tietyn aikakautensa ja paikkansa seurauksena. Monikulttuurisuuden käsitettä käytetään usein toisaalta ylistämään kulttuurista moninaisuutta, toisaalta se nähdään ongelmalähtöisenä käsitteenä. Monikulttuurisuus tarkoittaa arjen haasteita ja yhteiskunnallista avoimuutta ja dialogia yhdessä elämisen periaatteista. Suomessa viranomaisille monikulttuurisuus näyttäytyy prosessien hallintana. (Rastas 2005: 20-24.) Monikulttuurisuuden määrittely on moninaista. Monikulttuurisuus voidaan nähdä ihmisten erilaisuutena, poliittisena ohjelmana tai yhteiskunnan rakenteiden muutoksena. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri kulttuurien edustajat pyrkivät tasa-arvoiseen asemaan keskenään. (Räty 2002: 46-47.)

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomessa pysyvästi asuvaa ulkomaalaista. Maahanmuuttaja voi olla henkilö, joka on tullut töihin Suomeen, avioitunut suomalaisen kanssa, on pakolaisena tai paluumuuttajana täällä. Jos henkilö on vapaaehtoisesti muuttanut, häntä kutsutaan usein siirtolaiseksi. Pakolainen on joutunut lähtemään kotimaastaan, hän saapuu maahan joko kiintiöpakolaisena tai turvapaikanhakijana. Paluumuuttajalla on sukujuuret Suomessa. (Räty 2002: 11.)

Suomessa on laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Lain tavoitteena on, että maahanmuuttajat voisivat osallistua taloudelliseen, sosiaaliseen ja poliittiseen elämään yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä ja tavoitteena on maahanmuuttajan osallistuminen työelämään ja yhteiskunnan toimintaan omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotouttaminen tarkoittaa viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimintoja ja voimavaroja. (Laki maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 9.4.1999.)

Sisäasianministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisesta. Tavoitteena on osallistuminen suomalaisen yhteiskunnan toimintaan ja suomen tai ruotsin kielen oppiminen. Kunnat ovat vastuussa kotouttamistoiminnasta ja saavat valtionkorvausta pakolaisista. (Kotouttaminen 2010.) Kunnat laativat kotouttamisohjelman, jonka tavoitteena on antaa

maahanmuuttajille perustiedot suomalaisen yhteiskunnan toiminnasta, kielitaitokoulutusta, luku - ja kirjoitustaidottomille täydentävää opetusta, mahdollisuus osallistua laajalaisesti yhteiskuntaan ja saada kontakteja maan asukkaisiin. Ohjelma pitää sisällään sekä etnisen syrjimättömyyden ja tasa-arvon edistämisen. Kotouttamislaki määrittelee kunnan tehtäväksi kotoutumissuunnitelman jokaiselle maahanmuuttajalle. Työkäisille suunnitelma laaditaan yhdessä työvoimatoimiston kanssa. Tavoitteena kotoutumissuunnitelmassa on luoda maahanmuuttajalle ja hänen perheelleen tarvittavia valmiuksia työelämään, koulutukseen ja muuhun yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Suunnitelmassa pyritään saamaan esiin maahanmuuttajan osaaminen ja erityistaidot. (Yhteistyössä kotouttamista toteuttamaan 2005: 4-5.)

3 LEIKKIPUISTOTOIMINTA HELSINGISSÄ

3.1 Leikkipuistotoiminnan tavoitteet

Leikkipuistot tarjoavat oman alueensa lapsiperheille ohjattua ulko- ja sisätoimintaa ja ovat luontevia kohtaamispaikkoja perheille ja lapsille. Pienet lapset ovat vanhempiensa kanssa puistoissa, koululaiset voivat olla ilman huoltajaa. Kesällä auki olevissa puistoissa lapsille tarjotaan maksuton lämmin ruoka. Koulujen toiminta-aikoina koululaiset saavat maksullisen välipalan, johon on ilmoittautuminen. Helsingissä on 73 leikkipuistoa 11 eri alueella, joilla on kullakin oma johtava ohjaajansa. Alueet ovat Kampin, Kallion, Lassilan, Kaarelan, Herttoniemi-Laajasalon, Kivikko – Kontulan, Vuosaaren, Itäkeskuksen ja Pohjoisen alueet, joita on kolme. (Leikkipuistot alueittain 2010.)

Leikkipuisto-ohjaajat, joista osa on nimikkeeltään sosiaali-ohjaajia, työskentelevät leikkipuistoissa. Sosiaali-ohjaajan tehtäviin kuuluu perheiden tukeminen kasvatuskysymyksissä sekä erilaisissa kriiseissä. Sosiaali-ohjausta tarjotaan myös sosiaalisten verkostojen luomiseen, monikulttuurisen vanhemmuuden tuomiin haasteisiin ja perheen vuorovaikutusongelmiin. Sosiaali-ohjaajan työhön kuuluvat yhteistyö alueellisten verkostojen kanssa ja muiden ammattiryhmien ohjaaminen perheiden varhaisen tuen havaitsemisessa. Helsingin kaupungissa on perustettu lisää sosiaali-ohjaajan vakansseja ja etenkin leikkipuistoissa tehtävää ennaltaehkäisevää työtä vahvistetaan sosiaali-ohjaajilla. (Liukkonen – Lukman 2007: 95-100, 111.)

Leikkipuistoissa tehtävässä työssä on paljon varhaisen tuen työn elementtejä. Varhaisen tuen työllä pyritään tukemaan perheiden kasvatustyötä ja tunnistamaan mahdollisimman varhain lapsen hyvinvointia uhkaavia riskitekijöitä. Varhaisen tuen tavoitteena on perheiden elämänhallinnan ja voimavarojen säilyttäminen ja vahvistuminen. Varhaisen työn muotoja ovat kohtaaminen, avoin toiminta ja kohdennettu ryhmätoiminta, lasten varhainen tuki ja alueellinen työ. Avoin toiminta pitää sisällään tavoitteen luoda kodinomaisen olohuone asiakkaille, perheiden näkemisen toimijoina sekä erilaiset kaikille avoimet tapahtumat ja toimintatuokiot. (Lindqvist 2008: 36-37.)

Tukea halutaan antaa asiakkaan arjessa ja asiakkaan ehdoilla. Merkittävää työssä on asiakkaan kunnioitus. Varhainen tuki on sekä yksilö- että yhteisötasolla tehtävää työtä. Varhaisen tuen työtä tehdään vahvistamalla perheen voimavaroja erilaisin toiminnallisilla keinoilla. Leikkipuistoissa järjestetään perhevalmennusta ensi kertaa vanhemmaksi tuleville, pyritään luomaan verkostoja ja mahdollisuuksia vertaistukeen ja -toimintaan. Leikkipuistojen toiminta on matalan kynnyksen toimintaa eli avointa toimintaa, johon ei ole asiakkaaksi pääsyn kriteerejä. Avoimen toiminnan muotoja ovat toimintatuokiot, ryhmät, juhlat ja tapahtumat, jotka madaltavat kynnystä osallistua toimintaan. (Lindqvist 2008: 17, 20.)

3.2 Leikkipuisto-ohjaajan ammatillisuus

Työntekijän toiminta koostuu kohtaamisesta, puuttumisesta ja tukemisesta sekä palveluihin ohjaamisesta. Perusasenne varhaisen tuen työssä on kunnioittava, nöyrä, aito, empaattinen sekä innokas. Innokkuutta voidaan kutsua hiljaiseksi innokkuudeksi, jolla tarkoitetaan sitä, että työntekijän innokkuus tarttuu perheille silloin, kun työntekijä itse on innostunut työstään. Tavoitteena on hyvän vuorovaikutussuhteen luominen ja perheiden tuen tarpeen kartoitus. Perustaidoiksi voidaan lukea läsnäolo, aktiivinen kuunteleminen, puhumaan kannustaminen sekä empatian osoittaminen. Yhtenä työmenetelmänä on huolen puheeksi ottaminen, mikä tarkoittaa sitä, että työntekijä ottaa puheeksi perheen kanssa oman huolensa lapsen hyvinvoinnista. Huolen puheeksi ottamisessa on tarkoitus aidolla läsnäololla ja voimaantuttavilla menetelmillä edistää lapsen ja perheen hyvinvointia. Voimaantuttavilla menetelmillä etsitään asiakkaan vahvuuksien kautta ratkaisuja ongelmiin. (Lindqvist 2008: 19.)

3.3 Monikulttuuriset asiakkaat leikkipuistoissa

Vuosien 2008—2009 vaihteessa Helsingissä puhuttiin äidinkielenä noin 150 kieltä, kansalaisuuksia oli 165 eri maasta. Suurin kieliryhmä oli venäjänkieliset, seuraavina viron- ja somalinkieliset. Suomi on maahanmuuttomaana nuori ja maahanmuuttajaväestö on myös nuorta. Maahanmuuttajien lapsiluku ei ole suurempi kuin kantaväestön, mutta maahanmuuttajista enemmistö on parhaassa hedelmällisyydessä. Maahanmuuttajaväestö lisääntyy muuta väestöä nopeammin. Muunkielinen väestö on keskittynyt Helsingissä kaupungin itäisille alueille, joissa kohtuuhintaisen vuokra-asuntojen määrä on suuri. Maahanmuuttajien keskittyminen sinänsä ei ole ongelma, vaan huono-osaisuuden keskittyminen samoille alueille saattaa aiheuttaa alueen kurjistumista. (Maahanmuutto ja maahanmuuttajat Helsingissä –tilastoja 2010.)

Leikkipuistoissa maahanmuuttajien ja muiden monikulttuuristen asiakkaiden tarpeisiin pyritään vastaamaan monikulttuurisella työllä. Leikkipuistojen monikulttuurisella työllä tarkoitetaan työtettä, joka ottaa huomioon asiakkaiden kulttuurin, kielen, taustat, tarpeet ja osallistumiskyvykkyyden. Monikulttuurista työtä voidaan kohdentaa joko yksittäisiin perheisiin tai ryhmiin. Tavoitteena voi olla perheen kotoutumisen, lasten kasvun ja kehityksen, yleisen tasavertaisuuden, kantaväestön ja maahanmuuttajien yhteistyön edistäminen tai syrjäytymisen ehkäiseminen. (Lindqvist 2008: 21.)

Helsingin leikkipuistoissa järjestetään kotoutumiskursseja maahanmuuttajanaيسille tarpeen mukaan. Kursseilla harjoitellaan arkielämään liittyviä taitoja suomen kielellä. Naisilla on mahdollisuus myös saada yksilöllistä sosiaaliohjausta ryhmän kokoontumisen jälkeen. Kurssien tavoitteena on ehkäistä maahanmuuttajanaisten syrjäytymistä, helpottaa kotoutumista, antaa suomen kielen taitoja, kasvattaa tietoutta yhteiskunnastamme ja kulttuuristamme, tukea arjenhallinnassa, valmistaa muuhun opiskeluun ja tutustuttaa naisia puistojen toimintaan. (Kotoutumiskurssi maahanmuuttajanaيسille.) Leikkipuistotoiminnan tavoitteena on vastata maahanmuuttajien tarpeisiin, jotka liittyvät turvallisuuteen, liittymiseen ja aktiiviseen toimijuuteen. (Kuvio 1)

QuickTime™ and a
TIFF (Uncompressed) decompressor
are needed to see this picture.

KUVIO 1 Maahanmuuttaneen vanhemman tarpeet ja puiston mahdollisuudet (Svensk 2010: 13.)

3.4 Leikkipuistotoiminnan kehittäminen

Helsingin leikkipuistotoimintaa on kehitetty vuosina 2006—2008. Leikkipuistotoiminnan kehittämishankkeen tehtävinä olivat leikkipuistojen palveluverkkosuunnitelman tekeminen, käsikirjaohjeiden tekeminen puistoille, arviointisuunnitelman laatiminen, henkilöstömitoituksen ohjeen tekeminen, tiedon kokoaminen leikkipuistojen varhaisen tuen työmuodoista sekä monikulttuurisen työn kehittäminen leikkipuistoissa. (Leikkipuistotoiminnan kehittämishanke 2006—2008: 3.)

Leikkipuistojen maahanmuuttaja- ja monikulttuuristen perheiden kanssa tehtävän työn kehittämiseksi toimi monikulttuurisuustyöryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää nykytilannetta. Leikkipuistojen henkilöstön monikulttuurisuuskoulutus aloitettiin hankkeen pohjalta vuoden 2009 alussa. Monikulttuurisuus-käsite otettiin käyttöön puhuttaessa puistojen moninaisista asiakkaista, sillä kansallisuuksien tai kielen mukaan puhuttaessa saatetaan sulkea osa asiakkaista pois. Monikulttuurisuus sisältää Suomen vanhat vähemmistöt, kahden kulttuurin perheet, sateenkaariperheet, maahanmuuttajat ja toisen sukupolven maahanmuuttajat. Kehittämistoimintaa tutkittiin Helsingissä alueittain. Alueet on nimetty etelän, idän, lännen ja pohjoisen alueiksi. (Leikkipuistotoiminnan kehittämishanke 2006—2008: liite 8, 46.)

Opinnäytetyöni liittyy Helsingin itäisten alueiden puistojen monikulttuuriseen toiminn-

taan. Idän alueella monikulttuuriset perheet on huomioitu puistoissa monin tavoin. Puistoissa on järjestetty perhekahvilatoimintaa, eri kulttuurien teemapäiviä, on toimittu yhteistyössä projektien kanssa sekä perustettu vertaistukiryhmiä monikulttuurisille asiakkailla. Maahanmuuttajaperheille on järjestetty perhevalmennusta ja kielenoppimiskursseja. Tiedotteita ja esitteitä on käännetty suurimmille asiakaskielille ja erilaisiin uskontoihin ja ruokatapoihin on kiinnitetty huomiota. Puistojen henkilöstö on osallistunut monikulttuurisuuskoulutuksiin ja puistoissa on työskennellyt eri kulttuureista lähtöisin olevia henkilöitä, joiden kautta kommunikaatio asiakkaisiin on mahdollistunut. Monikulttuurisen osaamisen on nähty tuovan suvaitsevuuksia ja avoimuutta sekä mahdollisuuksia hyvään työskentelyyn perheiden kanssa. (Leikkipuistotoiminnan kehittämishanke 2006—2008: 43-44.)

Haasteina idän alueella on nähty kulttuurien moninaisuus ja yhteisen kielen puuttuminen. Kasvatuskulttuureissa ja suhtautumisessa eri sukupuoliin on eroja, naisen auktoriteettiaseman kyseenalaistaminen on nähty ongelmana. Vanhempien saaminen puistotoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen on ollut vaikeaa. Lisää osaamista kaivataan kahden kulttuurin perheiden suomalaisten osapuolien vertaistoinnin kehittämistä. Toiveina puistoissa on ohjaajien kielitaidon kohentaminen, molemminpuolisen kulttuurisen kiinnostuksen kasvattaminen sekä kulttuurien tuntemuksen lisääminen koulutuksissa, joissa olisi monikulttuurinen kouluttaja. (Leikkipuistotoiminnan kehittämishanke 2006—2008: 46-47.)

Monikulttuurisuustyöryhmän monikulttuurisen työn nykytilanteen kartoitus osoitti, että puistotoiminnan avoimuuden ideologia on hyvin sisäistetty. Puistoissa on käännetty kesätoiminnan tiedotteita eri kielille jo muutamien vuosien ajan. Yhteistyökumppaneina puistoissa on järjestöjen ja hankkeiden toimijoita ja tilaa on annettu erilisille monikulttuurisuushankkeiden toiminnalle. Puistot ovat avoimesti ja pääosin myönteisesti ottaneet moninaista kulttuureista tulevia työllistettyjä. Kantäväestön ja monikulttuuristen perheiden kohtaamisessa on käytetty yhteisiä retkiä, jotka on koettu onnistuneeksi työtavaksi. (Svensk 2010: 4.)

Monikulttuurisen työn haasteita kysyttäessä vastauksissa ilmeni, että osaaminen vaihtelee paljon eri puistojen kesken. Alueiden asukasohjelmat ovat erilaisia sekä henkilöstön osaaminen ja kiinnostus monikulttuuriseen työhön vaihtelee alueittain. Osa puistoista on hyvin suosittuja paikkoja eri kulttuureista tuleville, osaa eivät alueella asuvat perheet ole

löytäneet. Romaniperheet ovat jääneet puistotoiminnan ulkopuolelle monilla alueilla. Väestön monimuotoisuus on kasvava haaste leikkipuistotoiminnassa. (Svensk 2010: 8.)

Leikkipuistojen työntekijöiden tulisi tunnistaa sekä oman että muiden kulttuurien tapojen ja uskomusten vaikutus vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa. Työ vaatii suunnitelmallisuutta ja aikaa keskusteluille. Tietoa kulttuureista ja niiden välisestä viestinnästä tarvitaan. Kehittäminen tulisi tapahtua sekä henkilökohtaisella että puistokohtaisella tasolla. Kaikkien työntekijöiden tulisi hallita dialogitaidot. (Svensk 2010: 14.)

Monikulttuurista työtä jäsentämään on luotu pyramidimalli, joka auttaa arvioimaan puistojen monikulttuurista osaamista. Pyramidimalli koostuu neljästä tasosta, joiden avulla puistojen henkilöstö voi peilata osaamistaan. Ensimmäinen taso pitää sisällään perustaidot, joihin kuuluvat monikulttuurinen kehittämissuunnitelma, visio monikulttuurisuudesta, asennekeskustelut ja kulttuurisen olemuksen pohdinta, toimiva tiedottaminen ja monikulttuuristen asiakkaiden saavuttaminen sekä tiedonhankinnan taidot. (Svensk 2010: 17-18.)

Toisen tason keskeisiä tavoitteita ovat taito lähestyä eri kulttuurista tulevia ihmisiä vastaanottavaisesti ja niin, että asiakkaat kokevat toiminnan mielekkäänä. Toisella tasolla on jo tietoa kulttuureista sekä moninaisuudesta. Tulkkien kanssa yhteistyö toimii ja puheen tasolla käsitteet ovat oikeita ja asiaankuuluvia. (Svensk 2010: 17-18.)

Kolmannen tason leikkipuistossa lapset osataan saattaa toimintaan keskenään kulttuurista riippumatta, rasismiin ja syrjintään osataan puuttua sekä monikulttuuristen perheiden varhaisen tuen tarpeet tunnistetaan. Työtiimeissä on erikulttuurisia ihmisiä ja erilaisuutena pelkääville asiakkaille osataan tarjota yhteiseloön liittyviä ajatusmalleja. Neljännellä tasolla sekä aikuis- että lapsiasiakkaat toimivat yhdessä kulttuureista riippumatta. Asiakkaiden kulttuurit näkyvät toiminnassa ja monikulttuurisuus on luonnollista. Yhteistyö alueen muiden toimijoiden kanssa on luontevaa. (Svensk 2010: 17-18.) (Kuvio 2.)

QuickTime™ and a
TIFF (Uncompressed) decompressor
are needed to see this picture.

KUVIO 1. Monikulttuurisen osaamisen pyramidi (Svensk 2010).

Ehdotuksina monikulttuurisen työn kehittämiseksi olivat tiedotuksen ja tiedonsaannin kehittäminen internetin ja kirjallisen materiaalin kautta. Puistoille suositeltiin avainhenkilöiden nimeämistä, koulutuksen järjestämistä, työntekijöiden henkilökohtaisen kehittämisen suunnitelmia, pyramidimallin käyttämistä kehittämisessä, yhteisen keskustelun ylläpitämistä vuosittaisilla monikulttuurisilla puistopäivillä. Alueelliset kaksiosaiset monikulttuurisuusprosessit aloitettiin perhekeskusalueittain loppuvuodesta 2009. Puistojen työskentely jatkuu vuoden 2010 aikana, jolloin jokainen puisto arvioi, mihin pyramidin kohtaan sen osaaminen asettuu ja millä perusteluilla. Puistot luovat myös oman visionsa monikulttuurisuudesta ja tuottavat yhdestä kolmeen kehittämiskohdetta. (Svensk 2010: 21.)

4 SOSIAALIPEDAGOGINEN TEORIA

4.1 Sosiaalipedagoginen ajattelu

Sosiaalipedagoginen työ syntyy käytännöissä, joissa toimijat ajattelevat sosiaalipedagogisesti. Sosiaalipedagoginen ajattelu sisältää pyrkimyksen ymmärtää yhteiskunnan tapahtumia ja löytää käytännöllisiä toimenpiteitä vastaamaan tarpeisiin. Sosiaalipedago-

gisen työn ominaispiirteitä ovat ilmiöiden ja ongelmien hahmottaminen pedagogisesti ja pedagogisten ratkaisujen löytäminen. (Hämäläinen 1999: 59-60.)

Leikkipuistoissa työskennellään lasten ja lapsiperheiden kanssa. Leikkipuistotoiminta on osa perhekeskuksissa tehtävää varhaisen tukea ja ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Leikkipuistoissa tarjotaan leikkitoiminnan lisäksi neuvontaa ja konkreettista apua vanhemmuuteen ja arjenhallintaan liittyvissä asioissa. Leikkipuistotoiminta voidaan nähdä sosiaalipedagogisena toimintana. Sosiaalipedagoginen lähestymistapa on sopiva erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden käsittelyssä. Sosiaalipedagogiseen toimintaan liittyy ennaltaehkäisevä näkökulma ja työskentely yhteiskunnassa syrjäytymisvaarassa olevien kanssa. (Ranne 2002: 105.)

Sosiaalipedagogiikan käsite on monimerkityksinen ja siitä puhutaan monella tasolla. Sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä yhteiskunnallisena liikkeenä, itsenäisenä tieteellisenä oppialana tai osana sosiaalisia ongelmia ehkäisevänä yhteiskunnallisena toimintajärjestelmänä. (Hämäläinen - Kurki 1997: 13.) Sosiaalipedagogiikassa teoria ja käytäntö ovat yhteenkuuluvia ja vuorovaikutuksessa keskenään. Sosiaalipedagogiikan teoria voidaan nähdä perusmerkitykseltään itseymmärrys-, viitekehys- tai menetelmäteorianä. Sosiaalipedagogiikkaan liittyy monikontekstisuus ja monikohteisuus. Sitä voidaan käyttää erilaisissa yhteyksissä ja sillä voidaan viitata useaan eri asiaan. Sosiaalipedagogiikka voidaan nähdä tieteenalana, koulutusalanana, oppialana, työalana ja ammattialana tai laajempina yhteiskunnallisina liikkeenä. (Hämäläinen 1999: 17-20.)

Sosiaalipedagogiikassa korostetaan yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä näkökulmia ihmisen kehityksessä. Sosiaalipedagogiikka tieteenä tarkastelee sosiaalisia ongelmia ja syrjäytymistä toiminnallisesta näkökulmasta. Olennaista on, ettei ongelmia tyydytä vain kuvailemaan vaan niille pyritään löytämään ratkaisuja. Sosiaalipedagogisen työn keskeisenä periaatteena on ihmisten arjessa työskentely, itseapuun auttaminen ja subjektiivisen tuottaminen sekä vahvistaminen. Toimintaperiaatteita ovat dialogisuus ihmisten välisissä suhteissa, yhteisöllisyys, ylisukupolvinen ajattelutapa, itseapuun auttaminen, kriittisen tietoisuuden herättäminen, ihmisenä kasvamisen tukeminen, toiminnallisuus, osallistuminen ja osallistaminen. (Hämäläinen 1999: 16-17, 61-62.)

4.2 Sosiaalipedagoginen työ

Sosiaalipedagogisessa työssä voidaan erottaa eri tasoja ja erilaisia työmuotoja: yksilöllinen ohjaus ja neuvonta, ryhmän tai yhteisöjen kanssa työskenteleminen, ihmisten aktiivointi toimintaan sekä pedagoginen perhetyö. Kaikissa työmuodoissa pyritään auttamaan ihmistä itse oivaltamaan. Ajatusmaailma on sokraattinen, ja se tapahtuu joko kahdenkeskisen tai ryhmässä tapahtuvan dialogisen keskustelun kautta. Toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys ovat työssä korostuvia periaatteita. Luovuus ja luovan toiminnan työmuodot kuuluvat sosiaalipedagogiseen työhön olennaisina elementteinä. Identiteetin rakentaminen ja itsetuntemuksen kehittyminen, oman tahdon herättäminen ja ylläpitäminen ovat tavoitteina työssä. (Hämäläinen 1999: 66-71.)

Dialogisuus tarkoittaa tasavertaista vuorovaikutusta, jossa osapuolet kunnioittavat toisiaan. Sosiaalipedagogisessa työssä dialogisuus nähdään ihanteellisena toisen ihmisen kohtaamisena. Puhutaan luottamuksellisuudesta, keskinäisestä kunnioituksesta ja avoimuuteen perustuvasta asiakassuhteesta. Dialogi on subjektien välinen suhde ja se erotuu selkeästi subjekti-objekti-suhteesta. Sosiaalipedagogiikassa puhutaan myös Minä - Sinä -suhteesta. (Hämäläinen 1999: 66-67., LIITE 1.)

Sosiaalipedagogiikassa yhteisöllisyys ja yhteisön merkitys yksilölle nähdään sekä tukena että peilinä. Sosiaalipedagogiikassa puhutaan hyvästä elämästä, jonka tärkeä osa-alue on vuorovaikutus ja kuuluminen yhteisöihin. Yhteisö voidaan nähdä yksilöä tukevana voimavarana, mutta se voi myös olla sosiaalinen peili, joka toimii yksilön kasvun lähteenä. (Launonen – Puolimatka 1999: 39.) Osallisuus tarkoittaa yhteisön ja yksilön välistä suhdetta, mahdollisuutta kiinnittyä eri elämän vaiheissa erilaisiin yhteiskunnan instituutioihin, toimintajärjestelmiin ja kulttuuriin. Osallisuus on olennainen asia elämänhallinnassa ja yhteiskunnallisen subjektiuden syntyisessä. (Hämäläinen 1999: LIITE 1.)

Ylisukupolvinen ajattelutapa ottaa huomioon huono-osaisuuden ja sen siirtymisen ja kasautumisen ylisukupolvisesti. Sosiaalipedagogiikassa tavoitteena on löytää keinoja ongelmien synnyn ehkäisemiseksi ja olemassa olevien ongelmien ketjujen katkaisemiseksi. Puhutaan syrjäytymiskiirteen ehkäisemisestä ja negatiivisten kierteiden katkaisemisesta. (Hämäläinen 1999: 64.)

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa lähdetään siitä, että kyky hallita elämää ja muodostaa siitä yksilöllinen kokonaisuus on ihmisenä olemisen perustavimpia piirteitä. Hyvään elämään kuuluu sekä yksilöllinen arvovalinta että osallisuus yhteisöön kuulumisesta. Sosiaalipedagogiikka pyrkii edistämään ihmisten fyysistä hyvinvointia osana hyvän elämän sisältöä. Muita tarvealueita ovat mielihyvän ja nautinnon kokeminen, kognitiivisten valmiuksien käyttäminen, käytännön taitojen harjoittaminen, suhde luontoon, huumori, leikki ja virkistys, ihmissuhteet ja yhteisöelämä, elämän päämäärien asettaminen ja elämänkaaren kokonaisuus ja rajallisuus. (Launonen - Puolimatka 1999: 10, 34-41.)

4.3 Sosiaalipedagoginen ammatillisuus

Sosiaalipedagogisesti suuntautuneen ammattihenkilön lähtökohtana on yksilön tai ryhmän sosiaalisen todellisuuden hahmottaminen. Hahmottamiseen kuuluu asiakkaiden sosiaalisen ympäristön arviointia ja sosiaalisen diagnoosin tekemistä. Sosiaalinen diagnoosi on lähtökohtana asiakkaan kanssa tehtävälle intervention suunnittelulle ja toteutukselle. Ammattipätevyyttä ja työn kehittämistä voidaan tarkastella tanskalaisen Bent Madsenin sosiaalipedagogisen toimintapätevyyden jäsenyyksen avulla. Toimintapätevyys muodostuu tuottavasta, analyysiä ja synteesiä luovasta reflektiivisestä pätevydestä, ilmaisullisesta ja kommunikatiivisesta pätevydestä. Kuviossa 3 on havainnollistettu sosiaalipedagogisesti työskentelevän ammattihenkilön pätevyysalueet Madsenin mallin eli Madsenin kukan muodossa. (Laiho 2005: 33-34.)

Kuva 1. Sosiaalipedagogiikan asiantuntijan pätevyysalueet Madsenin mukaan. (Madsen 1995)

KUVIO 3. Madsenin malli (Laiho 2005: 46.)

Madsenin mallin tuottava pätevyys tarkoittaa kykyä organisoida ja suunnitella työtä, käyttää luovia ja erilaisia työmenetelmiä sekä ratkaista arkipäivän ongelmia. Työn kehittäminen, käden taidot ja innovaatiot ovat osa tuottavaa pätevyyttä. (Laiho 2005: 46.) Madsenin mukaan sosiaalipedagogisesti toimivan ammattilaisella tulee sekä olla hallinnassa käytännön taitoja että tietoa ja oivaltamista toimintatavoista ja menetelmistä. Tuottava pätevyys on käytännön osaamisen ja menetelmien hallinnan yhdistämistä. (Madsen 1999: 228.)

Ilmaisullinen pätevyys pitää sisällään esteettisen ja emotionaalisen ulottuvuuden, ilmaisutaitojen kehittämisen ja kyvyn asettua asiakkaan asemaan. Ilmaisullisia menetelmiä ovat musiikin, draaman, luovan liikunnan ja kuvallisen ilmaisun menetelmät. Ilmaisulliseen pätevyyteen liittyy olennaisesti esteettinen herkkyys, joka tarkoittaa ammatillista herkkyyttä ymmärtää asiakkaan yksilöllisyyttä. Yksilöllisyys muodostuu elämisen ympäristöstä ja ympäristön merkityksistä. (Laiho 2005: 46-47.)

Kommunikatiivinen pätevyys sisältää kyvyn toimia yhteistyössä ja vuorovaikutussuhteiden solmimisen. Kommunikatiiviseen pätevyyteen sisältyy kyky tasa-arvoiseen dialogiin asiakkaan kanssa sekä kyky organisoida sosiaalista toimintaa. (Laiho 2005: 46.)

Madsenin mukaan kommunikatiiviseen pätevyyteen liittyy sekä tiedollinen että käytännöllinen puoli. Kaikkea toimintaa tulee lähestyä eettisestä näkökulmasta pohtien ihmisten välisiä suhteita ja kuinka ihmisten tulisi käyttäytyä toisiaan kohtaan. Käytännössä sosiaalipedagogisesti toimivan ammattilaisen tulee kyetä suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa, jolla osallistujat saatetaan yhteen yksilöinä. (Madsen 1999: 231.)

Analyyttinen ja synteesiä luova reflektiivinen eli tieteellinen pätevyys tarkoittaa tutkimuksellista kehittämistä ja edellyttää jatkuvaa maailmankuvan ja ihmiskuvan luomista ja tarkistamista. Tieteellisen pätevyyden avulla on mahdollista jäsentää toimintaa ja luoda uusia toimintakäytäntöjä kokemusta ja teoreettista tietoa yhdistämällä. (Laiho 2005: 46.) Reflektiivinen pohdinta on edellytyksenä analyyttiselle ammatillisuudelle. Kohteena voivat olla työympäristön mahdollisuudet, työympäristön sosiaaliset suhteet ja ammattihenkilön omat ammatilliset valmiudet. Reflektiivisessä pohdinnassa voidaan erottaa erilaisia tasoja, joita ovat tekninen, affektiivinen eli erittelevä sekä kriittinen reflektio. Tekniseen reflektioon liittyvät työympäristön toiminnan osaamisen erittely ja arviointi. Affektiivinen reflektio on teknistä reflektiota syvällisempää ja siinä ovat mukana tunteet ja niiden ilmaisu. Kriittisellä reflektiolla tarkoitetaan oman toiminnan perusteiden ja ajattelumallien kyseenalaistamista ja tavoitetta koko oman ammattialan kehittämiseen. (Ranne – Rouhiainen - Valo 2005: 35-36.)

Madsen puhuu viidennestä pätevyydestä eli toimintapätevyydestä. Toimintapätevyys on synteesi erilaisissa toiminnoissa ja prosesseissa kehittyneistä yksilöllisistä taidoista ja valmiuksista. Toimintapätevyys on enemmän, kuin yksittäisten pätevyysalueiden summa. Toimintapätevyys on ilmenee siten, että ammatillinen pätevyys ja sen persoonalliset ulottuvuudet ovat vakiintuneet tietojen, taitojen ja valmiuksien kokonaisuudeksi. (Madsen 1999: 227, 236.)

Sosiaalipedagogiseen ammatillisuuteen liittyy ymmärrys siitä, että ihminen itse on oman elämänsä asiantuntija. Työntekijän tehtäväksi muodostuu ihmisen kyvyn jäsentäminen, helpottaminen, tukeminen, herättely ja motivointi. Sosiaalipedagogisessa interventiossa eli väliintulossa on olennaista muistaa suunnittelu ja arviointi yhdessä intervention kohteiden kanssa. (Ranne 2002: 108.) Sosiaalipedagogisen kasvatustyön tavoitteena on tukea ihmistä persoonallisen kasvun prosessissa siten, että vastuunotto oman arjen asioissa lisääntyy ja yhteistyö yhteisön muiden ihmisten kanssa kasvaa. Sosiaalipedagogisen työn tavoitteet voidaan laajentaa yhteisöjen kehittämiseen ja sitä

kautta koko maailmanyhteisön oikeudenmukaisempaan kehittämiseen. (Kurki 2002: 159.)

5. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Prosessin kuvaus ja aineistonhankinta

Idea monikulttuurisen leikkipuistotyön tutkimisesta syntyi syksyllä 2009 Metropolia ammattikorkeakoulun Osmos -hankkeen tiedotustilaisuudessa. Monikulttuurisuus on ajankohtainen aihe ja Helsingin itäisellä alueella on monikulttuurista työtä tehty ja kehitetty jo pitkään. Leikkipuistoissa tehdään arvokasta työtä lasten ja perheiden kanssa. Monikulttuuristen perheiden lisääntyminen asettaa uusia haasteita toiminnalle. Osmos -hankkeen innoittamana olin yhteydessä Itäisen perhekeskuksen johtaviin leikkipuisto-ohjaajiin, joiden kanssa sovimme opinnäytetyön tekemisestä leikkipuistojen monikulttuurisen työn parissa. Leikkipuistojen monikulttuurisen työn kehittäminen kaipasi kartoitusta ja kehittämistä; opinnäytetyöni oli tervetullut lisä kehittämisprosessissa.

Opinnäytetyöni aineistona on Monikulttuurinen leikkipuisto-oppaan pohjalta laaditut monikulttuurisen työn suunnitelmat, jotka johtavat ohjaajat ovat teettäneet leikkipuistojen työtiimeillä. Suunnitelmapohja on johtavien ohjaajien laatima. (Liite 1) . Itäisellä alueella on yhteensä 21 leikkipuistoa neljällä eri alueella. Alueet ovat Herttoniemi-Laajasalon, Kivikko - Kontulan, Vuosaaren ja Itäkeskuksen leikkipuistoalueet.

5.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tavoitteena on kartoittaa Helsingin itäisen alueen leikkipuistojen monikulttuurisen työn suunnitelmia ja niistä esiin nousevia kehittämisideoita sekä tarkastella niitä sosiaalipedagogisen ammatillisuuden näkökulmasta. Työssä haetaan vastauksia kysymyksiin, miten monikulttuurisuus määritellään Helsingin itäisen alueen puistojen suunnitelmissa, miten monikulttuurisuus näkyy toiminnassa ja kuinka työtä tulisi kehittää. Monikulttuurisuuden määrittely on tärkeää, sillä mielestäni se ohjaa monikulttuurista toimintaa ja luo pohjan toiminnalle. Monikulttuurisuuden voi ymmärtää monella eri tavalla ja sen yhteinen määrittely työyhteisössä saattaa helpottaa toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Toiminnan kehittämisen kannalta on oleellista kartoittaa jo

olemassa olevaa toimintaa. Kehittämisalueiden kartoitus on edellytyksenä työn kehittämiseksi ja ammatilliselle kasvulle.

Tutkimusongelma tiivistetään kahdeksi tutkimuskysymykseksi:

1. Miten monikulttuurisuus ja monikulttuurinen toiminta määritellään?
2. Miten monikulttuurista toimintaa halutaan kehittää?

5.3 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Laadullisen tutkimuksen lähtökohta on todellisen, moninaisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadulliseen lähestymistapaan liittyy olennaisesti ajallisuus ja paikallisuus. Ilmiötä tutkitaan enemmänkin paljastamalla tosiasioita, kuin todentamalla väittämiä. (Hirsjärvi – Remes-Sajavaara 2007: 157.) Laadullisella lähestymistavalla pyritään vastaamaan kysymyksiin mitä ja miten. Kiinnostukseni kohteena on mitä monikulttuurinen työ on ja miten sitä voidaan kehittää. Tutkimusote on kuvaileva ja ymmärrykseen pyrkivä, tavoitteena on löytää ymmärrystä monikulttuurisen toiminnan määrittelystä ja työn kehittämisen tarpeista. Ymmärtämisen käsite laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa eräänlaista eläytymistä tutkimuskohteeseen liittyviin ajatuksiin ja motiiveihin. Tapaa voidaan pitää luonteeltaan psykologisena, mutta ymmärrykseen liittyy myös olennaisesti intentionaalinen pyrkimys merkitysten ymmärtämiseen. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 28.) Opinnäytetyössäni on aineisto ja teoria käyvät vuoropuhelua. Sosiaalipedagogisella teoriolla ja aiempien kehittämishankkeiden tuloksilla pyrin jäsentämään leikkipuistojen suunnitelmista nousevia määritelmiä ja kehittämisen tarpeita.

Aineiston analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysiä, joka on tekstianalyysiä, jossa tarkastellaan aineistoa eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Tekstianalyysiä voidaan tehdä valmiista teksteistä tai tekstimuotoon muutetuista aineistoista. Sisällönanalyysillä tavoitellaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistettyä kuvausta siten, että tulokset kytkeytyvät ilmiön laajempaan yhteyteen ja aihetta koskeviin aiempiin tutkimuksiin. (Tuomi - Sarajärvi 2009: 103-104.)

Syrjäläisen mukaan kvalitatiivisen sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on tutkijan herkistyminen eli oman aineistonsa tunteminen ja keskeisten käsitteiden haltuunotto.

Seuraavana aineisto sisäistetään ja teoretisoidaan, luokitellaan keskeisimpiin luokkiin ja täsmennetään tutkimustehtävää ja käsitteitä. Seuraavassa vaiheessa ilmiöiden esiintymistiheyttä tarkastellaan sekä todetaan poikkeukset ja luokitellaan uudelleen aineistoa. Ristiinvalidioinnilla tarkoitetaan saatujen luokkien puoltamista ja horjuttamista aineiston avulla. Lopuksi tehdään johtopäätökset ja tulkinta. Käsitekartan tai miellekartan tekeminen voi helpottaa sisällönanalyysin tekemistä. (Metsämuuronen 2008: 50-51.)

Sisällönanalyysiä voidaan tehdä joko aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä ja käsitteet luodaan aineistosta. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä edetään aineiston ehdoilla, mutta abstrahoinnissa aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä teoria ja valmiit käsitteet ohjaavat analyysiä. (Tuomi – Sarajärvi 2009: 109-118.) Opinnäytetyössäni lähestymistapa on aineistolähtöinen. Aineistosta nousseiden käsitteiden ymmärtämisessä käytän sosiaalipedagogista teoriaa ja aiheesta aiemmin tehtyjä hankeraportteja.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Tutkimusaineistona on 14 puiston suunnitelmat. Helsingin itäisellä alueella on yhteensä 21 leikkipuistoa, mutta 7 puistoa ei lähettänyt suunnitelmaansa minulle toistuvista kyselyistäni huolimatta. Suunnitelmapohja (Liite 1) on kaikilla samanlainen, mutta valmiit suunnitelmat poikkeavat toisistaan merkittävästi. Osassa on tarkkaan kuvattu toimintoja ja työn sisältöjä, osassa suunnitelmat ovat käsitteiden tasolla.

Lähdin työskentelemään aineiston kanssa aluksi tutustumalla tarkasti suunnitelmien sisältöihin ja ryhmittelemällä tutkimuskysymysten perusteella aineistoa. Käytin apuna koodaamista eli hain saamaan luokkaan kuuluvia asioita alleviivaamalla tekstejä. Löytämäni asiat tyypittelin eri luokkiin. Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä on monikulttuurisuuden ja monikulttuurisen toiminnan määrittely, josta nousi kolmenlaisia käsitteitä. Käsitteet olivat tasavertaisuus, kulttuurien kunnioitus ja yhteistyö. Suunnitelmissa oli jaoteltu työyhteisön ja asiakastyön näkökulmat erikseen. Monikulttuurisen toiminnan määrittelyssä nousivat myös esille työntekijään liittyvät ominaisuudet, työntekijöiden yhteistyön laatu, työssä käytävät arvokeskustelut, kielitaitoon sekä työntekijän ja asiakkaan väliseen vuorovaikutussuhteeseen liittyvät asiat.

Työn kehittämiseen liittyviä asioita nousi useita. Kehittämisen suhteen merkittäviä aiheita olivat maahanmuuttajien ja kantaväestön yhteistyö, kulttuureihin tutustuminen ja tapojen ymmärtäminen sekä tiedonhankinta, kotoutumiskurssin kehittäminen, kielitaidon kehittäminen ja kielestä johtuvien ymmärtämisongelmien vähentäminen.

Yhdistelin kolmen kysymyksen tuottamat vastaukset kolmeen pääluokkaan, joita ovat tasa-arvoon sekä erilaisiin kulttuureihin, kielitaitoon ja ymmärretyksi tulemiseen, vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön liittyvät asiat.

Suunnitelmista käy esille puistojen monenkirjava toiminta monikulttuuristen asiakkaiden kanssa. Työni ymmärtämisen ja sisältöjen käsittämisen vuoksi ole kirjannut suunnitelmissa esiinnoitettuja toimintoja omassa luvussaan. Olen halunnut kirjata myös yksittäisiä kehittämiskohteita, koska näen niiden valaisevan ilmiön monimuotoisuutta.

6.1 Monikulttuurisen toiminnan esittelyä

Suunnitelmissa on esitelty erilaisia monikulttuurisille asiakkaille suunniteltuja toimintoja. Kotoutumiskursseja on kolmessa puistossa, somalinaisille ja venäjänkielisille naisille on kerhotoimintaa kahdessa puistossa, monikulttuurista kahvilaa tai soppakuppilaa järjestetään kolmessa puistossa sekä maahanmuuttajakoululaisille on kerhotoimintaa kahden suunnitelman mukaan. Muita toimintoja ovat kielikoulu, ompelukerho, chiliryhmä, koraanikoulu, matematiikkakerho, Keski-Aasian tukiryhmä, tyttöjen ilta sekä viikonloppuisin tapahtuvat monikulttuuristen perheiden ja sateenkaariperheiden tapaamiset. Osan toiminnoista järjestää puistojen ulkopuoliset monikulttuurisen työn toimijat, joita Helsingissä ovat mm. Asukaskahvila Fokka, Perhetalo Sahrami ja Chili-projekti.

Suunnitelmissa nousee esille monikulttuuristen asiakkaiden ohjaaminen palveluiden tai puiston toiminnan pariin. Ohjaamisen lisäksi avunanto ja osallistumiseen rohkaiseminen nousevat esille suunnitelmista.

6.2 Tasa-arvo ja erilaiset kulttuurit

Monikulttuurisuus on määritelty suunnitelmissa kaikkien puistojen asiakkaiden tasa-arvoiseksi kohtaamiseksi. Suunnitelmissa korostuu kaikkien kulttuurien kunnioitus.

Osassa suunnitelmista on haluttu tuoda esille yhteisöllisyys kaikkia asiakkaita koskevana arvona. Aineiston mukaan leikkipuisto on paikka, jossa voi tutustua toisiin kulttuureihin.

Leikkipuistomme arvopohja koostuu yksilöllisyyden, erilaisuuden, tasa-arvon ja yhteisöllisyyden kunnioittamisesta ja hyväksymisestä. Tästä arvopohjasta lähtee toiminnan suunnittelu, toteutus ja asiakkaan avoin kohtaaminen sekä vuorovaikutus. Tämä on se pohja, joka ohjaa arjen työtä ja johon tiimi on sitoutunut. Toimintamme on monipuolista sekä kaikille suunnattua eikä erityisesti millekään ryhmälle räätälöityä vaan avointa eri kulttuureja kunnioittavaa.

Puiston toiminta-ajatuksena on edistää kotiseuturakkauden ja yhteisöllisyyden syntymistä, yksilön arvojen ja kulttuurien kunnioitusta sekä keskinäistä luottamusta, auttavaisuutta ja avoimuutta kaikkien ideoille. Toiminta-ajatus on osoittautunut käytännön tasolla toimivaksi myös monikulttuurisessa yhteisyydessä.

Monikulttuurisuussuunnitelmissa on tuotu esille sekä työyhteisön että asiakastyön näkökulmat siitä, kuinka monikulttuurisuus huomioidaan puistoissa. Asiakastyö on jaettu avoimeen toimintaan sekä erilaisiin toimintoihin, kuten perhetoimintaan, kotoutumiseen, tuokioihin ja koululaisten toimintaan. Useassa suunnitelmassa on otettu esille monikulttuuriset työntekijät, työllistetyt, harjoittelijat tai opiskelijat myönteisesti. Eri kulttuuritaustaisten työntekijöiden rooli monikulttuurisessa työssä nähdään etuna.

Monikulttuurisia työntekijöitä ja opiskelijoita hyödynnetään tapahtumissa, toiminnassa ja asiakaskontakteissa.

Tiimimme etu on, että meillä on sekä työllistettyinä että ohjaajina eri maalaisia.

Otamme mielellämme opiskelijoita tai kielen opiskelijoita muista kulttuureista.

Meillä on ollut, ja toivottavasti tulee aina olemaan työharjoittelijoita ja muita työntekijöitä eri puolilta Afrikkaa, Aasiaa, Lähi-Itää jne.

Monissa suunnitelmissa nousee esille eri kulttuuritaustaisten työntekijöiden uskonnon tai kulttuurin tapojen kunnioittaminen ja niistä nousevien tarpeiden huomioiminen. Monikulttuurisuuteen liittyvistä arvoista ja asenteista keskusteleminen työtiimeissä nousee myös esille.

Käymme keskustelua monikulttuurisuudesta ja omista asenteistamme ja ajatuksistamme eri kulttuureista tulleita ihmisiä kohtaan. Työyhteisössämme työskentelee eri kulttuureista olevia työntekijöitä.

Lähes puolessa suunnitelmista on haluttu korostaa kaikkien asiakkaiden tasa-arvoisuutta tai ottamista huomioon tasapuolisesti. Muutaman suunnitelman mukaan työntekijät pyrkivät tiedostamaan ja hankkimaan tietoa monikulttuuristen asiakkaiden kulttuurista ja kulttuurierojen vaikutuksesta kohtaamisissa.

Kehittämiskohteita ovat kulttuureihin tutustuminen ja tapojen ymmärtäminen sekä tiedonhankinta. Tavoitteiden toteutumisen edistämiseksi muutamassa suunnitelmassa halutaan koulutusta eri kulttuuritietouden lisäämiseksi. Erilaisista tavoista, uskonnoista sekä kulttuurien erityispiirteistä kaivataan tietoa. Sateenkaariperheistä halutaan myös tietoa.

Erilaisiin kulttuureihin tutustuminen keskustelujen ja tietouden lisäämisen kautta.

Eri kulttuurien parempi ymmärtäminen, erilaiset tavat ja säännöt vs. Maassa maan tavalla ajattelu.

Olemme suunnitelleet, että meille tulisi joku alustamaan keskustelua kaksi kertaa kevään aikana: ensimmäinen alustus liittyisi sateenkaariperheisiin, sillä tarvitsemme tietoutta siltä saralta.

Konsultaatiomahdollisuus sekä mahdollisesti koulutuksia esim. somali, venäjä, kurdi- koskien näiden kulttuurien tapoja ja erityispiirteitä.

6.3 Kielitaito ja ymmärretyksi tuleminen

Asiakastyön avoimessa toiminnassa lähes kaikissa suunnitelmissa on otettu huomioon kielitaito ja sen edistäminen tai tulkkipalvelujen käyttäminen monikulttuuristen asiakkaiden kanssa. Kieliongelmien vuoksi ymmärtäminen ja ymmärretyksi tuleminen on noussut tärkeäksi asiaksi ja työntekijän innokkuus kielten oppimista kohtaan nähdään tarpeellisena. Kielitaidon kehittäminen koskee sekä työntekijöitä että asiakkaita.

Puistossa maahanmuuttajia kohdatessamme varmistamme, että he ymmärtävät asiat joista kerromme ja esim. jotkut esitteet on käännetty eri kielille.

Käytämme asiakkaan ymmärtämään kieltä, mikäli osaamme, eikä asiakas osaa suomea riittävästi (puhumalla esim. englantia)

Tasavertainen kohtelu, selkokieli, käännetyt esitteet. Englannin ja ruotsin kielentaito> tarvittaessa tulkin tilaus.

Työntekijänä olen opetellut usealla eri kielellä tervehdyksiä, fraaseja ja hyödyllisiä lauseita. Ota kengät pois kuulostaa tylsältä somalipojan mielestä, mutta gabaha halaso gelin on paljon tehokkaampi.

6.4 Vuorovaikutus ja yhteistyö

Suunnitelmissa korostuu hyvän vuorovaikutuksen luomisen merkitys asiakkaiden kanssa. Yhteistyötä halutaan kehittää ja sen merkitys nähdään suurena työn onnistumisen kannalta. Useassa suunnitelmassa korostuu monikulttuuristen asiakkaiden kanssa tervehtimisen ja tervetulleeksi toivottamisen merkitys. Monikulttuuriset asiakkaat halutaan mukaan toimintaan ja pyritään hyvään vuorovaikutussuhteeseen.

Huomioimme asukkaat aina yksilöllisesti, sukupuoleen, rotuun ja ikään katsomatta = tervetulon toivotus, tervehtiminen, puiston esittely, tiedotteen antaminen, hymy: ”hymy on kättä pidempää”

Suunnitelmista nousee kehittämiskohteeksi on toiminta, jonka tavoitteena on maahanmuuttajien ja kantaväestön yhteistyön kehittäminen. Toiminta olisi jokin tapahtuma, yhteinen päivä, asukasilta tai toimintatuokio.

Pyrimme järjestämään syksyllä Monikulttuurisen ruokapäivän, johon naiset voivat leipoa/valmistaa oman kulttuurinsa ruokaa ja tarjoilla sitä muille.

Alueen asukkaiden ja mamujen sekä monikulttuuristen perheiden lasten ja vanhempien kanssakäymisen edistäminen (tapahtumat?, tuokiot?)

6.5 Muita kehittämiskohteita

Kotoutumiskurssin kehittäminen vastaamaan entistä paremmin asiakkaiden tarpeita tai sen vakinaistaminen toiminnaksi nousee esille suunnitelmista. Tiedonvälitys kotoutumiskurssin tavoitteista koko työyhteisölle sekä asiantuntemuksen jakaminen nähdään tärkeänä.

Työntekijöiden arvojen ja asenteiden läpikäyminen nähdään tärkeänä, sekä ennakkoluulojen vähentäminen, rasismien vähentäminen ja hyväksyvän ilmapiirin luominen mer-

kittävinä asioina monikulttuurisessa työssä. Muita yksittäisiä kehittämistavoitteita ovat koulutukseen osallistuminen, kehittämiskohteiden arvioiminen asiakasmäärän muuttuessa, englanninkielisten internetsivujen tekeminen puistolle, toiminnan tiedottamisvalmiuksien kehittäminen, venäjänkielisten asiakkaiden aktivoiminen sekä dialogitaitoihin ja menetelmäosaamiseen liittyvät koulutukset. Yhteistyökumppaneiden, kuten varhaisen tuen, perheneuvolan, asiantuntijoiden, erilaisten järjestöjen ja kirjastojen hyödyntäminen koulutuksissa tulee myös esille suunnitelmista.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Monikulttuurisuus tasa-arvoon ja erilaisiin kulttuureihin liittyvänä asiana

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa, kuinka monikulttuurisuus määritellään puistoissa ja miten monikulttuurisuus näkyy toiminnassa. Suunnitelmista esiin nousseet tasa-arvoisen kohtaamisen sekä kulttuurien kunnioituksen voi nähdä monikulttuurisen työtteen perusasioina. Monikulttuurisuuden määrittely näyttää perustuvan työskentelyssä esiin nousseisiin arvoihin ja asenteisiin. Monikulttuurisuutta on tarkasteltu työn tekemisen näkökulmasta, ei niinkään laajempaan käsitteeseen. Suunnitelmista ilmenevissä määritelmässä näkyy sosiaalipedagoginen ajattelu työskentelynä yksilöiden ja yhteisöjen kanssa kunnioittaen ja kannustaen toimintaan. Sosiaalipedagoginen työ korostaa dialogisuutta, joka tarkoittaa kahden subjektin tasa-arvoista kohtaamista. Kohtaamisessa on tärkeää keskinäinen kunnioitus, luottamus ja avoin vuorovaikutus. Kohtaamisella pyritään vahvistamaan asiakkaan subjektiutta. (Hämäläinen 66, 68, LIITE 1.)

Monikulttuurinen leikkipuisto-oppaan mukaan useat leikkipuistot ovat mielellään ottaneet monikulttuurisia harjoittelijoita ja työllistettyjä. Ongelmana on nähty perehdyttämiseen liittyvät resurssit ja niiden puute. (Svensk 2010: 15.) Opinnäytetyöni aineistossa ei tule esille ongelmia, vaan monikulttuuriset työntekijät ja harjoittelijat nähdään etuna puistoille. Sosiaalipedagogisen ammatillisuuden näkökulmasta keskeistä on puistojen työntekijöiden halu ja valmius työskennellä eri kulttuureista tulevien henkilöiden kanssa. Sosiaalipedagogisesti toimivan ammattihenkilön yhtenä pätevyysalueena on kommunikatiivinen pätevyys, mikä tarkoittaa kykyä toimia yhteistyössä kaikkien työntekijöiden kanssa, solmia vuorovaikutussuhteita ja organisoida toimintaa. (Laiho 2005: 47.)

Monikulttuurisen pyramidimallin mukaan monikulttuurisen työn perustaitoihin kuuluvat työyhteisössä käytävät asennekeskustelut ja kulttuurin merkityksen ymmärtäminen. (Svensk 2010: 17.) Ammatilliseen pätevyyteen liittyy olennaisesti analyttinen ja synteesiä luova reflektiivinen pätevyys, mikä tarkoittaa työn tarkastelua kehittävästi. Analyttiseen eli tieteelliseen pätevyyteen sisältyy jatkuva maailmankuvan luominen ja tarkastelu. (Laiho 2005: 47.) Suunnitelmissa esiintyvät toiveet eri kulttuurien tietämystä lisäävästä koulutuksesta ja konsultaatioista näen kasvattavan ammatillista toimintapätevyyttä. Tieteellistä pätevyyttä halutaan kehittää koulutusten ja konsultaatioiden avulla.

7.2 Monikulttuurisuus kieleen ja ymmärretyksi tulemiseen liittyvänä asiana

Suunnitelmissa painottui voimakkaasti kielitaito ja sen kehittäminen ymmärryksen lisäämiseksi monikulttuuristen asiakkaiden ja työntekijöiden välillä. Ymmärretyksi tuleminen on merkittävässä asemassa sosiaalipedagogisesti ajattelevan ammattihenkilön kannalta. Ymmärrys on edellytys hyvälle dialogille eli toisen ihmisen kohtaamiselle niin, että luottamus voi syntyä. Luottamuksen syntyminen on pohjana osallisuuden syntymiselle. Osallisuus tarkoittaa yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta, mahdollisuutta olla osana omassa yhteisössään ja yhteiskunnassa. (Hämäläinen 1999: LIITE 1.) Monikulttuuristen asiakkaiden kanssa työskentelyssä syntyy helposti kommunikaatio-ongelmia. Ammatillisen pätevyyden kannalta kommunikatiivisen pätevyyden kehittäminen on avainasemassa. Ammatilliseen toimintaan kuuluu olennaisena osana kommunikatiivinen pätevyys eli kyky toimia yhteistyössä ja vuorovaikutussuhteiden solmiminen asiakkaiden kanssa. (Laiho 2005: 47.)

Monikulttuurinen leikkiopisto-oppaan mukaan monikulttuurisuus voidaan määritellä eri tavoin painottaen kieleen tai kulttuuriin liittyviä asioita. Monikulttuurisen työn määrittelyssä korostuu työote, joka ottaa huomioon erilaiset asiakkaat. Monikulttuuriseen työotteeseen liittyviä asioita ovat asiakkaan kielen, kulttuurin, taustojen, tarpeiden ja osallistumiskyvykkyyden huomioon ottaminen. Työotteeseen kuuluvat työntekijöiden kulttuurisensitiivisyys ja kyky vastata asiakkaan tarpeisiin niin, ettei toiseuden tunnetta synny. (Svensk 2010: 3.) Suunnitelmista nousseiden esimerkkien näen tukevan Svenskin ajatusta toiseuden tunteen vähentämisestä siten, että asiakkaan ymmärtämistä ja kommunikaatiota halutaan parantaa kielitaidon kehittämisen avulla. Ammatillisen pätevyyden alueista kommunikatiivinen ja ilmaisullinen pätevyys korostuvat kieleen ja ymmärrykseen liittyvissä asioissa. Ammatillisen pätevyyden kehittämisen haasteena on

saada itsensä ymmärretyksi ja ymmärtää asiakasta, jotta työn tekeminen mahdollistuu.

7.3 Monikulttuurisuus vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön liittyvänä asiana

Suunnitelmien mukaan vuorovaikutus ja yhteistyö ovat merkittäviä asioita määriteltäessä monikulttuurisuutta. Vuorovaikutuksen parantaminen ja yhteistyön kehittäminen ovat tärkeitä monikulttuurisessa toiminnassa. Hyvän vuorovaikutussuhteen luominen nähdään olennaisena asiakkaan hyvinvoinnin kannalta. Monikulttuurisen pyramidinmallin mukaan ymmärretyksi tuleminen ja tervetulleeksi kokeminen ovat pyramidin toiselle tasolle sijoittuvia ominaisuuksia. Työntekijöiden tieto moninaisuudesta ja kulttuurien välisestä viestinnästä sekä taito lähestyä eri kulttuurista tulevia ihmisiä vastaanottavaisesti kuuluvat myös toiselle tasolle. Tavoitteena on, että asiakkaat kokevat toiminnan mielekkäänä. (Svensk 2010: 17.)

Sosiaalipedagogisen teorian mukaan ammatillisuuteen kuuluu olennaisesti asiakkaan kohtaaminen keskustelussa ja toiminnassa. Keskeistä on vuorovaikutus ja sen laatu. (Hämäläinen 1999: 68-69.) Madsenin mallin mukaan vuorovaikutustaidot ovat osa kommunikatiivisen pätevyyden aluetta. Ammatillisuuteen kuuluu vahvasti kommunikatiivinen pätevyys, koska sosiaalinen toiminta perustuu yhteisiin sopimuksiin. (Laiho 2005: 47.) Kommunikatiivisen pätevyyden kehittämisen tarve nousee suunnitelmista selkeänä esille.

Vuorovaikutukseen liittyy olennaisena myös ilmaisullinen pätevyys. Ilmaisullinen pätevyys pitää sisällään kyvyn ilmaista itseään sekä asettua toisen ihmisen asemaan. Ilmaisullisuuteen kuuluu esteettinen ja emotionaalinen ulottuvuus eli herkkyyttä asiakkaan yksilölliselle ymmärtämiselle. (Laiho 2005: 47.) Suunnitelmista näkyy halu päästä lähelle asiakkaita ja luoda hyvä vuorovaikutussuhde heidän kanssaan. Kehittämiskohteiden ja koulutustoiveiden tarkastelu osoittaa, että tuottavan pätevyyden aluetta tahdotaan kehittää. Tuottava pätevyys pitää sisällään erilaiset työmenetelmät, arkipäivän ongelmien ratkaisutaidot ja kyvyn organisoida toimintaa. Suunnitelmissa tulee esille yhteistyön kehittäminen toiminnallisten päivien ja osallistavien menetelmien avulla. Uusien menetelmien käyttäminen ja ideoiminen on tuottavan pätevyyden aluetta (Laiho 2005: 46).

Opinnäyteyöni aineistosta nouseva monikulttuurisen toiminnan määrittely ei poikkea suuresti aiempien hankkeiden tuloksista. Tässä aineistossa korostuivat tasa-arvoon, kult-

tuuriin, kieleen, ymmärretyksi tulemiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän toiminnan merkitykset. Monikulttuurisen toiminnan kehittämisessä painottuu tiedonhankinta erilaisista kulttuureista, kielten opiskelu sekä vuorovaikutuksen kehittäminen toiminnallisilla menetelmillä.

Sekä Leikkipuistotoiminnan kehittämishankkeen raportin että Monikulttuurinen leikkipuisto-oppaan mukaan leikkipuistotoiminta Helsingin Itäisellä alueella on avointa kaikille asukkaille ja puistojen työntekijät ovat sisäistäneet avoimuuden ja tasa-arvon periaatteet. Erilaisten kulttuurien tuntemus nähdään molemmissa hankeraporteissa merkittävänä monikulttuurisessa työssä. Kieliongelmat on havaittu ja niiden aiheuttamat haasteet tiedostettu. Puistojen esitteitä on käännetty eri kielille ja puistoissa on eri kulttuuritaustaisia työntekijöitä.

Hankeraporteista käy ilmi, että monikulttuurinen osaaminen vaihtelee suuresti puistoissa. Opinnäytetyöni aineistosta ei käy ilmi puistojen monikulttuuristen asiakkaiden määrä tai kulttuuritausta. Aineistosta ei myöskään tule ilmi puistojen työntekijöiden monikulttuurisuus tai monikulttuurisen työn tekemisen historia.

8 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen eettisyyteen liittyy pohdinta siitä, mitä on hyvä tutkimus. Tutkimuksen eettisyyttä voidaan tarkastella tiedon hankinnan ja tiedon käytön näkökulmista. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007) Tutkimuksen eettisistä ongelmista otan esille tutkimuslupaan, aineistonkeruuseen sekä tiedottamiseen liittyvät kysymykset. Tein tutkimussuunnitelman ja hain opinnäytetyöni tutkimusluvan Helsingin sosiaaliviraston kehittämiskonsultilta. Sovimme aineistonkeruusta yhdessä puistojen johtavien ohjaajien kanssa. He tarjosivat suunnitelmia opinnäytetyöni aineistoksi ja sovimme käsitteleväni niitä eettisesti ja luottamuksellisesti. Opinnäytetyössäni ei käsitellä henkilötietoja ja työssä käytetyt suunnitelmat hävitetään työn valmistumisen jälkeen. Aineiston analyysissä kiinnitin huomiota objektiivisuuteen sekä tarkastelin puistojen suunnitelmia ilman tunnistetietoja. Opinnäytetyön tekemisen aikana olen tiedottanut johtavia ohjaajia prosessin kulusta ja kysynyt neuvoja aineiston saamiseen liittyvistä ongelmista. Olen sopinut opinnäytetyön julkistamisesta siten, että johtavat ohjaajat ja puistojen työntekijät saavat mahdollisimman kattavan tiedon opinnäytetyöni tuloksista ja johtopäätöksistä.

Luotettavuutta lähdin pohtimaan ajatuksesta, että laadullisessa tutkimuksessa on lähtökohtana tutkija itse ja hänen subjektiviteettinsa. On merkittävää, että tutkija myöntää olevansa tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Luotettavuuden arviointi liittyy keskeisesti koko tutkimusprosessiin. (Eskola - Suoranta 1999: 211-212.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys syntyvät tutkijan tarkasta tutkimuksen toteuttamisen selostamisesta. Pysin työssäni tarkkuuteen ja aineiston analyysin selittämiseen mahdollisimman kattavasti. Aineiston kokoon ja riittävyteen liittyviä ongelmia pohdin perusteellisesti ja tulin siihen tulokseen, että neljäntoista puiston suunnitelmat on riittävä aineisto Helsingin itäisen alueen leikkipuistojen monikulttuurisen työn tutkiskelussa. Laadullisen aineiston määrä ei ole merkittävä, koska tutkimuksella ei pyritä yleistykseen. Laadullisen tutkimuksen piirteitä ovat ilmiön kuvaaminen ja ymmärtäminen asiayhteydessään. (Eskola - Suoranta 1999: 61.)

Ongelmana puistojen suunnitelmien tarkastelussa ja analysoinnissa oli suunnitelmien erilaisuus. Osa suunnitelmista oli hyvin lyhyesti, luettelomaisesti tehty ja osa selittävästi ja monisanaisesti laadittuja. Opinnäytetyön luotettavuuden ongelmaksi nousi yhteismittaisuus. Pohdin sitä, kuinka tarkastellessani aineistoa osaan luokitella tulokset oikein. Tein pitkään töitä luokittelun kanssa ja toistoilla pyrin takaamaan luotettavuuden. Mietin myös, että haastatteleamalla puistojen työntekijöitä monikulttuurisen työn määrittelyyn olisi voinut saada suunnitelmien analysointia laajemman ja syvemmän näkökulman. En tehnyt haastatteluja, koska sovimme leikkipuistojen johtavien ohjaajien kanssa tekemäni opinnäytetyön leikkipuistojen monikulttuuristen suunnitelmien pohjalta. Monikulttuuriset suunnitelmat ja niiden tarkastelu liittyvät olennaisesti meneillä olevaan leikkipuistojen monikulttuurisen työn kehittämiseen. Uskon, että suunnitelmien pohjalta tehty opinnäytetyöni tavoittaa kunkin puiston koko työtiimin näkemykset aiheesta.

9 POHDINTA

Tein opinnäytetyöni osana Osmos - hanketta, joka on Metropolia ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman ja Helsingin kaupungin Itäisen perhekeskuksen osallistavan monikulttuurisen sosiaaliohjauksen hanke. Hankkeen taustalla on Helsingin sosiaaliviraston toive monikulttuurisen työn kehittämistä Helsingin itäisellä alueella, jossa on paljon monikulttuurisia lapsiperheitä. Opinnäytetyöni on osa hanketta siten, että sen

tavoitteena oli itäisen alueen leikkipuistoissa tehtävän monikulttuurisen työn määrittäminen ja kehittämistarpeiden löytäminen puistojen monikulttuurisen työn suunnitelmien avulla. Mielestäni tavoite toteutui monikulttuurisen toiminnan määrittelyn osalta ja kehittämisen osalta tavoite on toteuttamiskelpoinen. Kehittämistyö tapahtuu puistoissa ja puistojen johtavat ohjaajat voivat opinnäytetyöni tulosten pohjalta suunnitella kehittämispäiviä ja koulutuksia.

Tutkimuskysymyksillä hain vastauksia monikulttuurisuuden ja monikulttuurisen toiminnan määrittelyyn ja toiminnan kehittämiseen. Aineiston mukaan monikulttuurisuuden ja sen kehittämiseen liittyvät asiakkaiden tasa-arvoisuus, erilaisten kulttuurien ymmärtäminen, kieliongelmat sekä vuorovaikutuksen merkitys. Tuloksia on helppo hyödyntää, jos toiminnan suunnitteluun voidaan panostaa riittävästi. Tarvitaan aikaa työryhmien välisille keskusteluille, aikaa ja rahaa koulutuksiin. Osaamista olisi kyettävä jakaa puistojen välillä ja monikulttuurisia työntekijöitä kannattaisi käyttää tiedon ja ammattitaidon välittäjinä. Työntekijöiden hyvinvointi edistää hyvän vuorovaikutuksen syntymistä. Olisi hyvä saada työilmapiiri myönteiseksi uuden oppimisen ja tiedonhankinnan suhteen.

Kaikki tuloksissa esiin tulleet asiat ovat tuttuja aiemmista selvityksistä, mutta tässä opinnäytetyössä ne antavat selkeän kuvan siitä, miten monikulttuuriseen toimintaan suhtaudutaan tällä hetkellä Helsingin itäisen alueen leikkipuistoissa. Tulokset ja johtopäätökset ovat hyvä kehittämistyön pohja. Mielestäni on ymmärrettävää, että tulokset ovat aiempien raporttien mukaisia. Leikkipuistojen kehittämishanke tehtiin vuosina 2006—2008 ja Monikulttuurinen leikkipuisto-opas valmistui tänä vuonna. Ihmisten asenteet tuntuvat muuttuvan hitaasti ja työn vaatimukset ovat nykyään haastavia. Tilastot kertovat, että maahanmuuttajien määrä on suuri ja monikulttuurisen osaamisen tarve kasvaa.

Kehittämistarpeita jäsentämässä olen käyttänyt apuna sosiaalipedagogista ammatillisuutta havainnollistavaa Madsenin mallia. Opinnäytetyön tulokset kertovat, että ammatillisen pätevyyden kommunikatiivinen ja tieteellinen pätevyysalue kaipaavat kehittämistä eniten. Ilmaisullisen ja tuottavan pätevyyden alueet nousevat myös tuloksista esille, mutta ne eivät painotu vahvasti.

Uskon, että Madsenin malli olisi hyvä ja havainnollinen keino monikulttuurisen työn kehittämisessä leikkipuistoissa. Mallin avulla puistojen työntekijöiden olisi mahdollista tunnistaa omia pätevyysalueitaan ja nähdä vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Monikulttuurisen osaamisen pyramidimalli puolestaan voi olla työtä jäsentävä, mutta sen käyttäminen kehittämisen välineenä voi olla hankalaa, sillä jokainen työntekijä on yksilöllinen ja ammatillinen kehittyminen persoonallista. Mielestäni puistojen monikulttuurista osaamista olisi helpompi lähestyä työntekijän vahvuuksien ja heikkouksien näkökulmasta kuin pyramidimallin puiston yhteisen monikulttuurisen osaamisen arvioinnilla. Ammatillisen osaamisen kokoaminen yhteiseksi osaamisalueeksi toisi työntekijöiden yhteisen osaamisen esille eli voitaisiin puhua puiston monikulttuurisesta pätevyydestä. Monikulttuurista toimintaa olisi hyvä kehittää vahvistamalla työntekijän pätevyysalueita ja kokoamalla ammatillisesti sopiva työryhmä puistoihin, joissa on paljon monikulttuurisia asiakkaita.

Monikulttuurisen työn kehittämisen jatkotutkimuksen aiheina voisivat olla leikkipuistojen asiakkaiden näkemysten tutkiminen sekä alueiden asukkaiden aktiivisuuden tutkiminen. Millainen toiminta tavoittaa ja houkuttelee monikulttuurisia asiakkaita puistoon? Kuinka monikulttuuriset asiakkaat näkevät puistotoiminnan ja sen kehittämistarpeet? Käyttävätkö vain alueella asuvat palveluja vai tulevatko monikulttuuriset asiakkaat muilta alueilta? Näiden tutkimusten pohjalta voitaisiin kehittää monikulttuurista toimintaa ja työntekijöiden monikulttuurista osaamista.

LÄHTEET

- Eskola, Juha – Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007: Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Hämäläinen, Juha 1999: Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus.
- Hämäläinen, Juha – Kurki, Leena 1997: Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.
- Kotoutumiskurssit maahanmuuttajaisille. Verkkodokumentti. <http://www.hel.fi/wps/Portal/Sosiaalivirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/soosv/fi/Palvelut+A-_/leikkipuistot/kotoutumiskurssit> Luettu 12.3.2010.
- Kotouttaminen. Maahanmuutto. Sisäasiainministeriö. Verkkodokumentti. <<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5DA2?Opendocument>> Luettu 12.6.2010.
- Kurki, Leena 2002: Persoona ja yhteisö, personalistinen sosiaalipedagogiikka. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Laiho, Ella 2005: Sosiaalipedagogiikan ja erityispedagogiikan kohtaamispisteitä Sosionomi (AMK)- opiskelijoiden näkemänä. Teoksessa: Ranne, Kaarina Sankari, Anne- Rouhianen-Valo, Tuula (toim.): sosiaalipedagoginen Ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: Satakunnan Painotuote Oy. 45-51.
- Laki maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Annettu Helsingissä 9.4.1999.
- Launonen, Leevi – Puolimatka, Tapio 1999: Sosiaalipedagogiikan ihmiskäsitys ja etiikka. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus.
- Leikkipuistojen kehittämishanke 2006-2008. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2009: 4.
- Leikkipuistot alueittain. Verkkodokumentti <http://www.hel.fi/wps/portal/Sosiaalivirasto/Artikkeli?WCM_CLOBAL_CONTEXT=/Sosv/fi/Perheiden+palvelut/Leikkipuistot_alueet> Luettu 12.3.2010.
- Lindqvist, Ulla (toim.) 2008: Varhainen tuki – kohti hyviä käytäntöjä. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2008:7.

- Liukkonen, Ritva – Lukman, Leena 2007: Tehty-hanke: Sosiaalialan tehtävärakenteiden ja toimintamallien kehittäminen Helsingin sosiaalivirastossa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2007: 5.
- Maahanmuutto ja maahanmuuttajat Helsingissä- tilastoja. Verkkodokumentti.
<<http://www.google.fi/search?q=Maahanmuutto+ja+maahanmuuttajat+Helsingiss%C3%A4-tilastoja&ie=utf-8&oe=utf8&aq=t&rls=org.mozilla:fi:official&client=firefox-a>> Luettu 15.3.2010.
- Madsen, Bent 2001: Social pedagogik. Lund: Studentlitteratur.
- Metsämuuronen, Jari 2008: Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Osmos-hanke. Verkkodokumentti. <<http://www.metropolia.fi/tutkimus-ja-kehitys/toiminta/hankkeet/osmos/>> Luettu 13.3. 2010.
- Ranne, Kaarina 2002: Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. Sosiaalipedagogiikka Suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastatteluiden sekä dokumenttien valossa. Turku: Painosalama Oy.
- Rastas, Anna – Huttunen, Laura – Löytty, Olli 2005: Suomalainen vieraskirja: Kuinka Käsitellä monikulttuurisuutta. Jyväskylä: Vastapaino.
- Räty, Minttu 2002: Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer – Paino Oy.
- Saaranen – Kauppinen, Anita – Puusniekka, Anna 2006: Kvali MOTV: Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkodokumentti. < <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> > Luettu 12.5.2010
- Svensk, Merja 2010: Monikulttuurinen leikkipuisto. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto Oppaita ja työkirjoja 2010:1.
- Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Yhteistyössä kotouttamiskoulutusta toteuttamaan 2005: Työ- ja opetushallinnon työryhmän raportti. Työhallinnon julkaisu. Työministeriö.

LIITE 1

Monikulttuurisuustyö leikkipuistossa/ HeLa-lp alue

Puistomme nimi:

Tutustukaa ennen keskustelua lp. toiminnan kehittämishankkeeseen kuuluvaan materiaaliin ”Monikulttuurisuus leikkipuistoissa, moku-työryhmän ehdotukset koonnut Merja Svensk”

1. Puistomme visio monikulttuurisuudesta (esim. Leikkipuistomme on paikka, jossa uskotaan yhdenvertaisuuteen (arvo) ja toimitaan sen edistämi...)
2. Puistomme monikulttuurisuussuunnitelma
Miten monikulttuurisuutta huomioidaan puistossamme:

Työyhteisötasolla

Asiakastyössä avoimessa toiminnassa (vuorovaikutus ja kohtaaminen)

Toiminnassa/ eri toiminnoissa (esim. perhetoiminta, kotoutuminen, tuokiot, koululaistoiminta)

3. Puistomme kehittämiskohteet monikulttuurisuustyössä 2010—2011 (1-3 tavoitetta):
4. Mitä koulutusta tarvitsemme tavoitteiden toteutumisen tueksi (koulutukset ja asiantuntija-apu):